

א.פ.

9.148

פרוטוקול מס 116

מישיבת ועדת החינוך והתרבות, יום ד'
טו' בשבט תשי"ח - 5.2.58 שעה 19.00

בכנים:

- היו"ר ש. פרסיץ
- ע. זואריץ
- ש. גפרי
- ד. נצר
- ח. מגורי-כהן
- י. צנר
- א. רזיאל-זאור

מזכירים:

- מ. אבידור
- י. שריד
- מ. לוי (בסעיף א')
- מד. מיוחס (בסעיף ב')

מזכירים:

- א) תשובות שיוז החינוך על התיבות בענין בתי-הספר לנערים עובדים
- ב) סקירה על החינוך המשלים.

א) תשובות שיוז החינוך על התיבות בענין בתי-הספר לנערים עובדים

מ. לוי:

מפני לימודי ח"ס צפוי הצביעה על עליית-הגובה, שהצליחה להתגבר שאלה זו לגבי תלמידים אנו עומדים בקשרים הדוקים עם אנשי שליית-הנוער, ועבודה שהם מתלבטים בענין זה כטובו, ובליית-בדיחה משמשים בספרים הנהוגים בבתי-ה"ס הרגילים צריך לחבר ספרים. הם חבירו והוציאו לאור שתי חוברות (אחת על נושא התחבורה והשניה על המשק ומביבתו) ועומדים להוציא שלישיית - על הדואר. אולם חוברות אלו אינן תשובה לשאלת המקראה, ספר החשבון וספר המולדת. ביחס לשתי המקראות של ש. ברקאית - הם בוועד בעיקר לנוער העובר, כלומר בוגרי בתי"ס יסודיים שיצאו לעבודה ומששימים בעבודתם, ורמתם גבוהה מדי לנערים שלנו.

לא הספקתי להכין סטטיסטיקה מדוייקת על

החלוקה של המינים בכתות, אולם המצב פחות או יותר מאוזן. ביקור הבנות מעודד מאד, ולכן גם נותנים להן הנחות רבות. המדובר בעיקר ביישובי עולי תימן וקורדיסטן, כי בנות ביישובי עולי צפון-אפריקה אינן נמצאות במשטר חמור כל כך. בלוד יושבות נערות ערביות בכתה אחת עם נערים ערביים, ועם נערים ונערות ישראלים. אגב, זה נסיון ראשון שערכנו בלוד - כתות לנערים עובדים. פתחנו שם שלש כתות מאוכלסות מאד, בכל אחת 35-36 תלמידים, שלחלק לא קטן מהם תיקים משטרתיים. הכתות הן משולבות ועוסקות גם במלאכה ונותנים לבנות תפירה ולבנים מלאכה ועץ. לא עסקנו בפעילות מיוחדת בכפר הערבי, אבל לא היה מקרה שנוער ערבי ירצה להצטרף ושלא נאפשר לו. לפני שבועיים ראיתי 6 נערים מביית-צפפה יושבים בבקעה ולומדים עם נערים ישראלים, וכאשר המוכתר פנה אלי הודעתי לו במפורש כי זהיה מוכנים לפתוח כתה בכפר עצמו, אם ירכז את התלמידים.

שאלו אם המסעדות המספקות ארוחה הן גם לימודיות. הן אינן לימודיות, מספקות ארוחת ערב ותו לו. אבל יש כתות משולבות, לבישול, תזונה וכלכלת-הבית ושם הן גם לימודיות כמובן.

שאלו אם אנו מעסיקים גם קצינות-חינוך. ודאי טוב היה אילו העסקנו גם נשים, אבל עד כה מעסיקים גברים בלבד משום שלא השגנו מועמדות. אני מתכוון לעניין את ביה"ס לעבודה סוציאלית, ויש להניח שתלמידותיו תראינה בעבודת קצינות-חינוך תפקיד חשוב ומעניין.

נשאלה שאלה מדיע אי-אפשר להפחית מתכנית הלימודים. אין סמך להפחית. ועדה בת 10 חברים, מורכבת ממפקחים, מנהלים ומורים ערכה את התכנית והגיעה למסקנה שזהו המינימום ההכרחי. לעומת 32-34 שיעורים שמקבלים בשעות היום בבית-ספר יסודי רגיל, הנערים בשעות הלילה מקבלים רק 10-12 שיעורים. אם כן, סמך אפשר להפחית - מ-2 שיעורים בחשבון, משנים-שלושה שיעורים בקריאה וכתיבה, משיעור בגיאוגרפיה וידיעת הארץ, משיעור בתנ"ך, תורה ונביאים, משיעור באזרחות? סמך אפשר עוד לקצץ? זהו המינימום ההכרחי.

שאלו מה אחוז הנשירות השנה. אני רוצים לקוות שאין ולא תהיינה נשירות השנה. בזאת ייבחנו קציני החינוך שלנו. קיים ביקור לא-סדיר, אבל לא בשירה. הקו הגרופי שלנו עולה והולך מראשית השנה.

הי"ד ש. פרסיץ:
מהו הממוצע של הביקורים האלה, ואולי כל העניין אינו אלא ברכה לבטלה? מעניין לדעת מה ביקורו של כל ילד.

מ. לוי:
אפשר להגיע למספר זה. אני מקווה שאלה שהגיעו אלינו, לפחות אותם נחזיק עד סיום שנת הלימודים.

בקשו פרטים על בתי-ספר במעברות. (מפרט רשימת הכתות במעברות על פני הארץ כולה, לפי מחוזות). בסך-הכל יש 34 כתות במעברות, ובהן 550 תלמידים. באגף הצעירים בתל-מונד יש לנו 2 כתות עם 40 תלמידים. חלוקת בתי-ספר לפי מחוזות: ירושלים (כולל הפרוזדור) - 88 כתות; בדרום - 175 כתות; בתל-אביב - 96 כתות; במרכז - 145 כתות; בחיפה - 47 כתות; בצפון - 142 כתות; בסך-הכל - 693 כתות.

ח"כ נצר התענינה בממוצע של הכתות: הממוצע בכיתה רגילה - 16 תלמידים; הממוצע בכיתה משולבת - 14 תלמידים; בכיתה חקלאית - 18. במוסדות - 19. במשקים - 17. במרכזי נוער - 21.

מ. אבידור:
נשמעה הצעה לשלב פיקוח בתי-ספר יסודיים של בוקר עם בתי-ספר לנערים עובדים. החלטנו על כך במשרד לפני כשלוש שנים. לא יכולנו לבצע זאת. זה אינו ניתן לביצוע. אמרנו שזה דבר שיש לחשוב עליו היות ולפי התנאים כיום אותם מורים, ולפעמים אותו מנהל ובודאי אותו בניין - יהיה אותו מפקח. אבל זה אינו ניתן לביצוע, גם מבחינה פיסיית. הדבר אינו ניתן להצמדה כיום לפי המבנה הנוכחי ואינו מביא לפיריון עבודה נוסף.

אשר לימי הלימוד ושעות הלימוד, בעשר השנים האחרונות היתה תקופה - בשנים הראשונות - שהנטייה במשרד היתה, לתת יותר ויותר שעות, וממילא יותר ויותר ימים, כי אמרו: הנוער הזה גם רוצה וגם זקוק, ואז נקטו במינימום של 15 שיעורים בשבוע, והגענו עד 19. לאחר שנים אחדות ראו שאינם באים ואמרו: ניתן פחות ואז יבואו כולם. עכשיו, אני סבור, הגענו לגמישות. נוער זה אינו כולו מעור אחד. יש מקומות שיש צורך ורצון מצדם גם בערב חמשי, ויש מקומות שמספיקים שלשה ערבים בלבד בשבוע, ואנו גמישים בעניין זה וסבורים שבגמישות זו נפתור את הבעיה.

ביקור סדיר ונשירה: נכון שהשנה יש ביקור סדיר ביותר, אבל לא הייתי אומר שביקור זה יימשך כל השנים ושלא תהיה נשירה. מן המפורסמות שבנוער אחר הנשירה הרבה יותר גדולה מאשר אצלנו. אני מתפלא תמיד שנערים אלה באים במספרים כאלה. ברובם הגדול הם באים

למרות התנאים הקשים, ואנו צריכים להשתדל מצדנו לתת להם את התנאים הטובים ביותר. לא הייתי רוצה להתנחם בזה שהביקור יכול להיות סדיר ב-100%, אבל צריך לעמוד על המשמר שיהיה סדיר ככל האפשר ושהנשירה קטנה.

ספרי לימוד: יש קשיים בענין זה גם מצד מחברים וגם מצד מורים. גם התפוצה פה קטנה ביותר, וגם אין קביעות. הסיבה היחידה היא לחבר חוברות קטנות.

אשר לשחרור נערים עובדים ללימודים, בתוקף החוק, בארצות אחרות אין חוק כזה. באנגליה, בחוק של 1944 נאמר: לימוד חובה עד גיל 15, ואחר כך - מ-15 עד 18 יש חובה של חינוך המסך של יום בשבוע, ויכול להיות או יום רצוף אחד או שני חצאי-ימים, והמעביד חייב לשחרר אז את הנערים. לגבי חלק זה של החוק נאמר ששר החינוך יפרסם צו מתי אפשר להפעילו, אבל מעולם לא ניתן צו כזה, והדבר נעשה לפי הסכם בין משרד החינוך ומפעלים גדולים בעיקר. הם אומרים שברוב המקומות אין בכוחם להפעיל את החוק. אצלנו ישנו החוק, אבל גם אנו נזהרים שלא להפעילו, כי כאשר עשינו כן לא היו מפטרים נערים אלא לא קבלום מלכתחילה, ובעיריית ת"א למשל, בתקופה מסויימת היו בודקים באופן רשמי אם הנער גמר בי"ס יסודי או לא. אצלנו השאלה היא באמת פחות חמורה, כי רוב הילדים שאינם באים, אינם באים מטעמים רבים שונים אבל לא מטעם זה שאין משחררים אותם מהעבודה.

מה שילך ויחמיר אצלנו, תהיה בעיה לגמתי אחרת. משנה לשנה, בעיקר בשנה הבאה ילך ויגדל באלפים מספר הנערים בגיל 14 שיסיימו בי"ס יסודי ולא ילכו לשום מקום. בזמן שנתקבל חוק חינוך חובה נאמר שחלק זה של החוק הוא לתקופה מסויימת, עד שיבצעו כהלכה את החוק. גם העלייה תביא כאלה שכבר סיימו בתי"ס יסודיים. ז.א. שבדרך כלל העניין הולך ומצטמק, אלא לעומת זאת תהיה בעיה של המסך החינוך של בני 14 שלא ילכו לבי"ס יסודי. לא נוכל להרשות לעצמנו שבני 14 כבר יפסיקו את חינוכם, וייתכן שצריך יהיה לתקן את חוק חינוך חובה ולתת שם ביטוי להמסך חינוך של בני 14 עד 18 אשר סיימו את הלימוד היסודי, אבל זה עוד חזון למועד.

הי"ר ש. פרסיץ: אנחנו צריכים באמת לברך על ההתקדמות הגדולה ולקוות שהיא תתמיד, וגם למצוא מצא לאותן הבעיות העומדות לפני משרד החינוך והתרבות, ואני חושבת שלא קשה למצוא פתרון לכמה מהן.

ב) סקירה על החינוך המשלים

מר מיוחס: הדו"ח האחרון שמסרתי על החינוך המשלים ניתן בדיוק בפברואר 1957, והיה זה דו"ח מפורט מאד, במסך שלש ישיבות. לכן יש בדעתי להסתפק הפעם בדו"ח קצר על התפתחויות ובעיות. בשאלה אחת אין בדעתי לנגוע כלל, וזו שאלת ארגוני הנוער, כי בענין זה ישנה ועדת שרים לקביעת מעמדן של תנועות הנוער בבי"ס. בינתיים יש גזירת ההקפאה גם לגבי מתן ההקצבה לאדתן תנועות נוער שנהנו מהן בעבר, והדבר גורם סבל, ביחוד להסתדרות הצופים אשר תלויה בהקצבות אלו בהרבה, והענין איננו בידי המשרד. אנו סחכים לפתרונות מגבוה. הסתדרות הצופים עומדת לפני מבצע גדול בשנת העשר - עריכת כנס לאומי שיוזמנו אליו גם צופים מארצות אחרות, וחוסר האמצעים הכספיים מעמיד אותה במצב חמור מאד.

ברצוני לפתוח בכמה דברי הקדמה, על מקומו של החינוך המשלים במערכת החינוך של המדינה. אולי אפשר לסכם זאת המשפט אחד. ניתן לומר כי מצד אחד יש התעוררות והתקדמות, ומאידך יש בעיות חמורות שלצערי אינני יכול להצביע על דרך פתרון. אתחיל מציון ההתקדמות וההתקדמות ומקביעת המניעים שהביאו לכך.

(א) המניע הראשון הוא שליילי דוקא, וקשור בהתפשטות מקרי העבריינות בנוער - נושא שדנים עליו באריכות, ולכן אין בדעתי להוסיף עליו. קראתי את ההחלטות שקבלתם בנושא זה, וביחוד שמחתי להחלטה בה עמדתם על הקמת רשות מיוחדת שתתאם את הפעולות בין הארגונים השונים הפועלים בנוער - ממסלתיים וציבוריים. לא קבעתם רק מי נוטל את היוזמה לפתיחת הבירור הזה. מאד נשמח שיוזמה זו תינטל ושתתחיל פעולה בענין זה.

(ב) המניע השני הוא חיובי, וזו ההכרה הקיימת בקרב רשויות מקומיות בדבר הברכה של החינוך המשלים להכוונת פעילותו של הנוער בזמנו הפנוי לאפיקים חיוביים. בענין זה אני מניח שקראתם את מאמרו המצויין של א. חושי, ראש עיריית חיפה, שנתפרסם ב"דבר" ביום ו' האחרון. מאמר זה הוא אכספוזיציה מצויינת להצגת הבעיות, לתיאור פעולות ולהישגים והוא מגיע למסקנה מעצינת מאד - שאילו היו מרבים בפעולות החינוך המשלים לסוגיהן, כי אז היו ממעטים בבתי-סוהר ומקרי העבריינות היו פוחתים במידה מרובה מאד.

אני רוצה לציין כי משרד החינוך והתרבות והמחלקה לנוער עושים רבות לטיפוח הכרה זו בקרב הרשויות המקומיות, וזאת בשתי דרכים: (1) על-ידי הקמת לשכות נוער מקומיות ליד רשות חינוך מקומית מפותחת ובעלת יכולת. בהצעת התקציב החדש אנו מציעים להגדיל את ההקצבה לפתיחת לשכות נוער מקומיות מ-21 אלף ל"י דאשתקד עד 25 אלף לירות. אנו מוציאים להשתתפות בערך 1000 לירות להקמת לשכת נוער, ובהתאם לכך אפשר יהיה להקים עוד 4 לשכות ואולי 5. לדעתי היה רצוי לעשות זאת ליד כל רשות מקומית, כי הנסיון מראה שהארגון המקומי מגייס גם אמצעים וגם מחלקות אחדות ברשות, ובכלל הם קרובים לבעיה ועל-ידי כך העניינים מתקדמים מאד. (2) סיוע לרשות המקומית באמצעות אגרת החינוך, שאושר בה סכום בגבול של 4 ל"י לשנה לחינוך המשלים על צורותיו השונות (מתוך 29 ל"י מכסימום). זהו כמובן מנוף מקומי חשוב שניתן לפתחו. למעלה מ-20 רשויות מקומיות פנו בדבר אישור לאגרת החינוך, שכוללת גם סעיף לחינוך המשלים.

(ג) המניע השלישי, אף הוא חיובי, קשור עם התפתחותו הניכרת של מפעל הקייטנות. זה מפעל עממי שקנה לו אחיזה במציאות ומתנהל בשיתוף המחלקה לתזונה. הוא הקיף בקיץ האחרון 50 אלף ילדים. המחלקה לנוער, בשטח ההדרכה טיפלה ב-34 אלף, וגם מספר זה הוא מספר נכבד מאד. בהצעת התקציב החדש מופיע סעיף הקייטנות במרכז - תזונה והדרכה. זה מופיע בסעיף התזונה. זה היה מעשה שנעשה בהסכמת ד"ר בר-תנא ובהסכמת ד"ר כצנלבוגן וקיבל את אישורו של ד"ר אבידור. גם האוצר אישר שמפעל זה יובא במרוכז על מנת לראות את הצרכים בהדרכה בד בבד עם הצרכים של התזונה. המחלקה לנוער הסכימה לכך אף על פי שזה כאילו סמעיט את דמותה, ויש לציין שבמקום 51 אלף ל"י שהיו אשתקד יש כיום 168 אלף ל"י היינו תוספת של 117 אלף ל"י לצרכי הדרכה בקייטנות. זה אינו מגיע לסכום שבקשנו, אבל זוהי עליה ניכרת ואנחנו מאד שמחים על כך. זה היה צעד נבון.

(ד) המניע הרביעי - התפתחותו של מפעל אכסניות הנוער, התפתחות גם בהיקף וגם במהות. בהיקף - נבנות והולכות שלש אכסניות חדשות, באילת, במצפה-רמון ובאילת, ואנו מקווים שתפתחנה בשנת העשור. ביחס למהות, עושים מאמצים רבים להפוך את האכסניות לבסיסים לימודיים. היינו, שמתות בתי-ספר תצאנה על מוריהן לבלות שם במשך כמה ימים, לשם טיול ולימוד משולבים זה בזה. השנה עשינו נסיון ע"י מינוי מדריך מיוחד, שבא במו"מ עם המורים בבתי"ס ומכין אתם את התכניות לפני היציאה, יוצא אתם לאכסניה ומסייע למורה בביצוע התכנית. הוא עובר מבי"ס לבי"ס. לעת עתה הדבר נעשה ביצמת מורים מעוניינים. עד כה הבעיה היתה כזאת, שהמורה נמנע מליטול יוזמה כזאת לצאת לשלשה ימים, כי לא היה מצוייך בנתונים הדרושים; אולם בעזרת מדריך כזה על ידו הוא מקבל אומץ ויוצא.

הדבר מעורר התענינות רבה בקרב מורים, והדרישות גדולות. כרגע יש לנו רק מדריך אחד. אני סבור שדבר זה יביא ברכה להגברת יסוד ההמחשה, ואילו אפשר היה להפנות עוד מדריכים, לשטח זה היה הדבר לטובה. התכנית ניתנת לתיאום בין המדריך והמורה, בכל מיני אכסניות.

אגודת אכסניות הנוער נהנית ממעמד נכבד בפורום הבינלאומי. היא משתתפת בכינוסים אלה ובאים אורחים מחו"ל ונוסעים לארצות שונות. נדמה לי שהמפעל הצליח גם במישור הלאומי וגם במישור הבינלאומי.

(ה) המניע החמשי שהביא להעמקת הפעולה, זה עיבוד חומר הדרכה. שיטת העבודה מחינוך המשלים אינה דומה לעבודה בבית-הספר. התפקיד הוא להפעיל את הילד במשחקו בזמנו הפנוי, וזה אינו ניתן במסגרת חובה אלא במסגרת רשות. מומנט היצירה וההבעה החפשית בא לידי הדגשת יתר, ולכן אין מקום לתכנית אחידה סטנדרטית, כמו תכנית הלימודים ביה"ס. מומנט הבחירה החפשית של הילד גדול יותר, וברוח זו הוכנו תכניות שונות על-ידי המפקחים במחלקה לנוער. הוכנו גם תכניות לקייטנות, נושאים המבוצעים בצורה של עלילות, ולקראת חג העשור הוכנה תכנית של חג העשור במסגרת החינוך המשלים.

התפתחות פעולה זו מביאה לידי צורך ליידח אדם במחלקה לנוער, שיתמסר כולו לפעולה זו של הכנת תכניות. באתי בהצעה בפני הנהלת המשרד, שמר חיים דגן, שהוא מהותיקים בפעולה ומן המנוסים, יתמסר יותר ויותר לאספקט זה. הוא גם יעסוק אז בפרסומים, כי יש צורך בהוצאת ספרות בשטח זה, וכן יעסוק בסעיף של הכשרת מדריכים - כי נוסף למכון למדריכים בתל-אביב אנו מנהלים עתה מו"מ עם רוטנברג, שמחדש את הפעולה של בית-רוטנברג, בדבר פתיחת קורס למדריכי נוער במוסד זה, מתוך מגמה להפוך את מקצוע ההדרכה בנוער לשווה-ערך למקצוע ההוראה. לשלשה תפקידים אלה - חומר-הדרכה, פרסומים והכשרת מדריכים, אנחנו צריכים ליידח אדם אחד, לעת עתה בצורה חלקית ועם הזמן אולי אפילו בצורה מלאה.

(ו) אני עובר למניע הששי, שהוא יותר דבר שבמחשבה ועדיין אינני יכול להתפאר שהוא גם בפועל, אבל גם התפתחות במחשבה מדרבנת. כוונתי להרחבת התפיסה של תפקיד מרכז-הנוער או בית-הנוער. (כיום משתמשים במושג "מרכז נוער" כשהדבר הוא באיזור כפרי, ובמושג "בית נוער" בפרברי ערים. לכן אני כולל אותם יחד לצורך האבחנה שאני רוצה להביא בפניכם).

כידוע, מרכז הנוער מטפל בשתי שכבות גיליות. הוא מטפל בגילאים של 12-14 ובגילאים של 14-17. הנסיון מראה (כמו במרכזי נוער בבית-שמש או נהריה) שמוסד זה מתאים במיוחד לנערים עובדים, והגברת המומנט החברתי בתכנית החינוך של הנערים העובדים ניתנת לביצוע בצורה טובה יותר באוירה של מרכז נוער. דבר זה מצביע על אפשרות של שיתוף בין המחלקה לנוער ונערים עובדים. בכל מקום שביית-הספר לנערים עובדים ומרכז הנוער סמוכים זה לזה, מוצע לבצע את תכנית החינוך החברתי של ביה"ס לנערים עובדים בתוך מרכז הנוער, כי גם הסידור הריהוט והאוירה מתאימים יותר. במגמה זו, למשל, הצלחנו לסדר בכמה לשכות נוער מקומיות (כמו טבריה, עפולה, עכו) שמנהל לשכת הנוער המקומית הוא גם קצין לעניני חינוך של נערים עובדים. היינו, אותו אדם מרכז בידו את כל עניני הנוער באותו מקום. שיתוף זה מראה שהוא לברכה לשתי היחידות הללו.

בעתיד אנו מדברים, למשל, על אפשרות שמנהל מרכז נוער יהיה גם מרכז ביה"ס לנערים עובדים, ואז הוא יכול להביא לידי שילוב הטיפול החברתי והלימודי בצורה הרמונית ביותר. בדרך כלל נעשית בזמן האחרון מעין אכספלורציה בין המחלקה לנוער והפיקוח על נערים עובדים, בדבר אפשרויות של שיתוף בין שתי היחידות.

אצביע עכשיו על עוד מגמה של התפתחות, לגבי מבוגרים. בכמה מקומות (כמו באר-שבע וצפת) מרכז הנוער או בית-הנוער משמש גם מקום לפעולות למבוגרים מטעם מינהל ההסברה בערבים (הרצאות, חרטים וכו'). זה אינו דווקא את רגלי הילדים אלא נוצרת קרבה והילדים

א.ס.

מקבלים הרגשה של סטאטוס יותר חשוב, שגם הוריהם באים לאותן מקום. השתפתחות זו מביאה ליצירת מושג שאנחנו חותרים אליו עכשיו. זה המושג של "בית-נוער קהילתי", היינו בית-נוער שבו מתקיימות פעולות לילדים, לנוער ולמבוגרים. זוהי התפתחות שבעינינו היא רצויה מאד. גם בארצות אחרות מצביעה ההתפתחות באותה מגמה על מה שקוראים שם "קהילה". *Community youth-centre*, כלומר ההדגשה היא באמת על

בקשר לכך ברצוני לספר על רעיון שמוסד-סולד מפתח אותו והכין תכנית, בדבר הקמת מרכזי נוער בעתיד ליד בנייני בתי-הספר. היתרונות הם ברורים: מצד אחד יש למרכז הנוער העצמאות שלו, אבל מאידך הוא יכול לנצל כמה וכמה מהמבנים של ביה"ס, כמון האולם, המטבח, השירותים, הספרייה, מגרשי הספורט וכו', ויכולות להיות גם אפשרויות ניצול של הפרסונאל. זה עוד בגדר תכנית, אבל זו תכנית חשובה שאני סבור כי גם ועדת החינוך והתרבות מעוניינת לראות את מגמות ההתפתחות במחשבה בשטח החינוך המשלים, זו גם מגמת ההתפתחות בחו"ל, אלא ששם הפעולה הקהילתית מתפתחת כאילו ליד השירותים הסוציאליים. ואילו בישראל המגמה של ההתפתחות הקהילתית היא יותר בצידם של השירותים החינוכיים, כי כאן מרוכזות פעולות הילדים, פעולות הנוער, פעולות הנחלת הלשון, פעולות מינהל ההסברה וכו', ובמוסדות אלה של בתי-נוער קהילתיים הנוער הוא במרכז, ואנו רואים בעתיד חשיבות רבה בטיפוח הקשר בין המחלקה לנוער לפעולות קהילתיות, ולפתח את מרכזי הנוער במגמה קהילתית זו, שתיארת לפניכם.

הינר ש. פרסיץ: לפי איזה דרכים? היום יש מחלקות נוער על יד כמה עיריות. יש בתי-תלמיד על יד כמה בתי ספר. כי צד אתם חפצים לחתור לכך?

מר מיוחס: אותו מרכז לשכת-נוער ברשות מקומית, שמספיל בענייני הנוער, יביא לידי כך שמרכז הנוער ישמש לילדים, לנוער וגם למבוגרים. פעולות מרכז ההסברה יכולות להיעשות בתוך מרכז הנוער, כמובן בשעות שונות. אם ישנו התיאום הזה מצידו הרשמי שהשירותים מנוצלים בצורה יעילה ביותר. הוא הדין בענייני הספורט - אפשרות תיאום עם המחלקה להכשרה גופנית. אותו איש מקומי יכול לרכז בידי את כל הפעולות האלה בשעה שכיום קיים פיצול רב מאד, וכל אחד בא עם התכנית המוגדרת שלו. אנו סבורים שעל ידי פיתוח מושג זה, של "שירות קהילתי" וריכוזו, תבוא התפתחות חשובה מאד שתביא בעקבותיה גם יעול הפעולות וגם צמצום בהוצאות. אני מצביע על כך, ששירותי החינוך בארצנו הם באמת במרכז הפיתוח הקהילתי.

מכאן אני עובר לחלק השני של דברי - בעיות וכשלונות. עיקר ההתפתחות של פעולות הנוער היא ליד רשויות מקומיות מפותחות; אבל הבעיה הגדולה היא ביישובי עולים. בשטח זה של ישובי עולים, עיריות, איזורי פיתוח, מושבי עולים קיימת הבעיה הגדולה, וכאן אנו נתקלים בבעיות חמורות וקשות. הנה מתאים שליד כל איזורי הפיתוח וגם ליד ערי העולים - בכל אחד מהם יוקם אותו מוסד של בית-נוער קהילתי, אבל לצערי דבר זה אינו ניתן, ואנחנו עומדים בפני מצב זה באזלת-יד. במצב הנוכחי של המחלקה לנוער איננו יכולים להתמודד עם התפקידים החשובים הללו. גם נסיון שהתחלנו בו במושבי עולים, בפתיחת מועדונים ב-20-15 מושבים אינו מתקדם, כי לדבר זה דרושים תקציבים. להקים בתי-נוער אלה יש צורך גם בהוצאות להקמת מבנים וגם להדרכה, וכל מה שהמחלקה לנוער קבלה בתקציב החדש הוא 57 אלף לירות, מלבד כמובן התוספת לענייני הקייטנות.

ר. צברי: מהו התקציב הדרוש למרכז נוער במקום כלשהו?

מר מיוחס: כל מקום כזה דורש 12 אלף לירות לשנה, להחזקה, אם אני מביא בחשבון שזה יקיף ילדים, נוער ופעולות ראשוניות בין מבוגרים. בעית המבנים היא בעיה נפרדת, ואני סבור שהקמת מבנה כזה תעלה 50 אלף לירות, ואם זה יהיה בשו"ך לבית-ספר - אפשר לצמצם את הסכום עד 35 אלף לירות בערך.

אם כן, אתם מבינים שאיננו עומדים כלל בפני העניין הזה של סיפוק הצרכים באיזורי הפיתוח ובעיירות. כל התוספת שקבלנו היא 57 אלף לירות, והיא בקושי תספיק להחזיק את הקיים. בענין זה התחלנו לסייע בשנה האחרונה למועדונים טכניים לנוער. אלה מועדים של חינוך יומיים, שאינם קשורים עם חינוך טרום-מקצועי, אלא התכנית היא של בילוי בזמן הפנוי של הילד, המרוכז סביב לפעילות טכנית. היינו, זה מסמן שמושך את הנוער כתחביב לבילוי הזמן הפנוי. חיפה התחילה בזה והענין התפתח גם באיזורים אחרים כמו בית-שאן, חצור, ומועדונים אלה פועלים בשיתוף המחלקה לנוער. אנו רוצים להפוך אותם למרכזי נוער, שישיה שם המומנט של תחביב, אבל בתוספת המומנטים התרבותיים-החברתיים האחרים. התחלנו לעזור להם ואנו מצויים להמשיך, והתוספת הקטנה שניתנה תהייה מכוונת לכך. ישנה אגודה לטיפוח מועדונים טכניים, שבראשה עומד רב-אלוף דורי וגורמים ציבוריים שונים המסייעים לה. המבנים מוקמים ע"י משרד העבודה, ובהוצאות ההחזקה משתתפת המחלקה לנוער.

החוליה של החינוך המשלים טרם באה על תיקונה. מרובה הפרוץ על הבנוי, ואני צריך להודות שאמנם ישנה ערבות רבה במשרד לצרכי החינוך המשלים ובעשים מאמצים ככוון זה, אבל מסתבר שצרכי החינוך הם מרובים וטרם הגיע התור של החוליה הזאת. ואני מצפה שיבוא היום ולא ירחק, שאפשר יהיה למלא את התפקידים של המחלקה הזאת בכל השטחים, וביחוד באותם המקומות שהיא נדרשת ביותר.

י. שריד: התוספת של 50 אלף ל"י היא תוספת ברוטו. בסך הכל היתה תוספת של 170 אלף לירות.

מר מיוחס: אבל לצורך קיום המפעלים השנתיים שלנו, התוספת היא 57 אלף ל"י.

הי"ו"ר ש. פרסיץ: התוספת הניתנת על-ידי מחלקת ההזנה נכללת במעייף זה, אבל היא מוצאת בשביל המדריכים של הקייטנות ולא לפעולה הכללית.

מר מיוחס: לעונת הקייטנות.

י. שריד: התוספת שתנו למחלקה היא תוספת של 160 אלף לירות.

מר מיוחס: ומזה 116 אלף ל"י לצרכי פעולה עונתית לתקופת הקייטנות - לחודש הקייטנות; ואילו 57 אלף לירות למפעלים השנתיים.

ח. מגורי-כהן: (א) האם אכסניות הנוער כוללות גם נוער עובד? (ב) האם גם ארגוני נוער יכולים להשתמש באכסניות?

ד. נצר: אני רוצה להעלות את שאלת החינוך המשלים לילד המקופח. שאלה זו מטרידה אותי ללא הרף. תפקיד משרד החינוך הוא כללי, ובתוך הכלל אין הוא יכול להתמסר יותר לפרט. עם כל ההיקף הגדול של החינוך המשלים, עם ההתרחבות והמחשבה והתסיסה בשטח זה, הוא מגיע לאחוז קטן בהיקף שאנו מקיפים. מטבע הדברים, שזענין הוא כללי נהנים קודם כל החזקים. אבל הילד המקופח - המקופח בשטח הסוציאלי, זה שאין לו הכוחות החזקים בתוך משפחתו ובביתו ושאינו לו המניע הזה, אלא דוקא מניעים הפוכים, הרי הוא יוצא מקופח. הילד שמוכר עתון, באמת לומד בבית-הספר. הוא לומד כמה שעות, ואינני יכולה למנוע ממנו הכנסה זו של 600-700 פרוטה ליום שהוא מביא הביתה. פעולה זו צריכה קודם כל להגיע לאותו ילד שהוא האובייקט לעזובה. נניח שיש חודש קייטנות, אבל במשך אחד-עשר חדשים מגיעה הפעולה במעט מאד לילד הזה.

וכאן אני מגיע לבעיית הפעולה הסוציאלית והסעד. כדי שפעולה זו תגיע לילד המקופח היא מוכרחה להיות קשורה בפעולה סוציאלית. לא שמענו כאן דבר על הפעולה המונעת. יש בסיונות, אבל יכול להיות הישג אם נשמור על שני הדברים כאחד: על הפעולה המונעת, שהיא צריכה להיות בידי עובדת סוציאלית, אני מתכוונת לתפקיד האדם שפעולתו היא עבודה

סוציאליזם. על הכעיה הזאת אין לי תשובה לא בסועדונים ולא בענין הפעולה המונעת. לא ראיתי אמנם את מרכזי הנוער בפועל, ואני יכול שתוך השמועה. יכול להיות שאנחנו צריכים לבקר בהם ולראות באיזו מרכיז הנוער יכול לענות על שאלה זו.

דברי הסיום של סר מיוחס השם מאד טראגיים, אבל אני רוצה להיות ריאליזם בשטח זה. בעבודתנו במדינה, עוד במשך הרבה שנים לא תוכל המדינה לספק את כל צרכי החינוך המשלים, לא נגיע לרובות לירות באמצעים מסלתיים, באשר יש לנו עוד צרכים רבים אחרים באותה מסגרת. אם איננו יכולים לענות לבעיה זו לגבי כולם, הרי בפעולת החינוך המשלים אני מעמידה את הדגש על הנוער הזה.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00